

UZIZAŽ BIOSPELD	Vol. 8	Broj stranica: 35-40	Sarajevo	2012
--------------------	--------	----------------------	----------	------

SOVOVKE (Aves: Strigiformes) SREDNJE BOSNE

Narcis Dročić¹, Dražen Kotrošan², Ilhan Dervović¹ i Suvad Lelo³

¹Ornitološko društvo „Naše ptice“, Sarajevo

Semira Frašte 6, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

²Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, Sarajevo

Zmaja od Bosne 7, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

³Odsjek za biologiju Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Sarajevu

Zmaja od Bosne 33-35, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

ABSTRACT

Dročić, N., Kotrošan, D., Dervović, I., & Lelo, S. Owls (Aves: Strigiformes) of Central Bosnia. The paper presents data on 11 owl species recorded in central Bosnia. Based on literature data, the reviews of hunting and museum collections and field research by the author, the first maps of species distribution of the Strigiformes order were made for the mentioned area. On the basis of research performed in the last 10 years, the presence in central Bosnia was confirmed for 10 species. At the same time, the data for Boreal Owl (*Aegolius funereus*) are the first for the central Bosnia area. On the other hand, the earlier finding of Northern Hawk Owl (*Surnia ulula*) was not confirmed during this research.

Key words: owls, mapping, Central Bosnia

UVOD

Ornitološka istraživanja u Bosni i Hercegovini sistematičnije započinju krajem 19. vijeka i do 2011. godine se izdvajaju tri historijska perioda (Kotrošan & Papes, 2007). Prvi period, od 1888. do 1930. godine, okarakteriziran je kao razdoblje faunističkih istraživanja. Podaci iz ovog perioda uglavnom su sumirani kroz kapitalno djelo „Ornis balcanica“ (Reiser, 1939). Drugi period, od 1960. do kraja 20 vijeka, karakteriše početak ekoloških istraživanja lokalne avifaune što je većinom prezentirano kroz radove Svjetoslava Obratila (Kotrošan & Papes, 2007). Savremena faza ornitologije u Bosni i Hercegovini, koja se može označiti da započinje od 2003. godine i pokretanja „Mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini“ putem Ornitološkog društva „Naše ptice“, po prvi put donosi populaciona istraživanja usmjerena na određenu skupinu ili konkretnu vrstu.

U tom pogledu jedna od skupina kojoj je posvećena posebna pažnja su sove. Navedena skupina u 19. i 20. vijeku bila je predmet samo sporadičnih istraživanja o čemu svjedoči relativno mali broj objavljenih podataka koji su sumirani u nekoliko značajnijih radova (npr. Reiser, 1939; Obratil, 1977; Obratil, 1983, 1984). Prema posljednjim revidiranim popisima registrovane bosanskohercegovačke ornitofaune (Kotrošan & Dročić, 2010-2011) u proteklih 150 godina zabilježeno je 11 vrsta sova u Bosni i Hercegovini.

Od 2000. godine pristupilo se prikupljanju podataka putem terenskih istraživanja te obrade zbirki i literaturnih izvora. Posebna aktivnost usmjerena je na područje srednje Bosne (Dervović 2008-2009; Dročić, 2005, 2010; Kotrošan et al., 2010; Kotrošan & Dročić, 2011; Mikuska et al., 2005; Ličanin, 2003; Lelo et al., 2007, 2008, 2009).

Prezentirani rad predstavlja prvi historijski prilog kartiranju populacija sova na području srednje Bosne u sklopu pripreme za izradu atlasa gnjezdarica Bosne i Hercegovine.

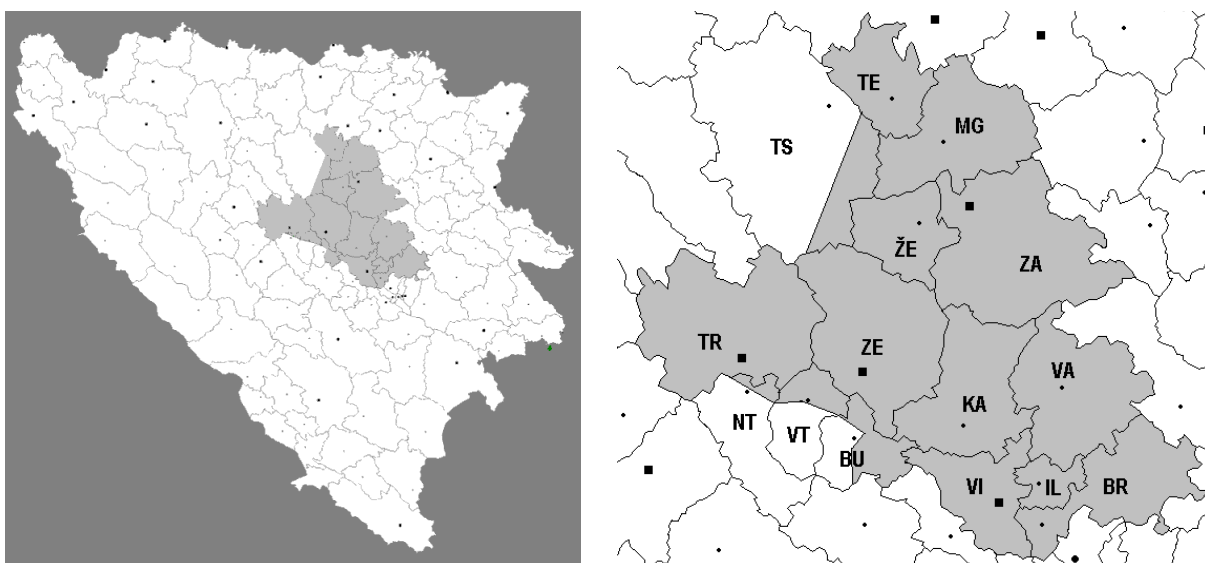
MATERIJAL I METODE RADA

S obzirom na neujednačnost administrativnih granica koje su se u nekoliko navrata mijenjale u posljednjih 100 godina, neophodno je istaći da korišteni termin „srednja Bosna“ nije istovjetan aktuelnim političko-geografskim, nego prije svega biogeografskim

karakteristikama prostora. U tom smislu navedeno područje obuhvata teritorij omeđen (Sl. 1-2):

1. sa sjevera zamišljenom crtom ispod grada Doboja, odnosno 5-10 km južno od granice koja je kao osnova korištena za rad „Avifauna sjeverne Bosne“ (Obratil, 1983),
2. na jugu do područja općina Vareš, Ilijaš i Breza, odnosno cca 30 km unutar prostora koji je obuhvaćen u radu „Ptice Kantona Sarajevo“ (Kotrošan et al., 2010),
3. na istoku područje obuhvata u potpunosti istočne granice općina Maglaj, Zavidovići, Vareš i Breza,
4. na zapadu je granica omeđena istočnim dijelovima općina Travnik, Zenica, Tešanj, odnosno zapadnim dijelovima općine Teslić.

Glavno područje istraživanja u cjelosti obuhvata područje slijedećih općina: Maglaj, Žepče, Zavidovići, Zenica, Travnik, Kakanj, Visoko, Vareš, Breza i Ilijaš. Općine čije su teritorije obuhvaćene samo djelimično, u manjoj ili većoj mjeri, su: Teslić, Busovača, Vitez i Novi Travnik.

Sl. 1-2: Područje srednje Bosne obuhvaćeno kartiranjem sova

Podaci prezentirani u radu prikupljeni su i obrađeni na osnovu analize literaturnih podataka, pregleda i obrade muzejskih i lovačkih zbirki (privatnih i zbirki lovačkih društava) i samostalnih i zajedničkih terenskih istraživanja autora. Pored navedenog u rad su uključeni i podaci dobijeni anketiranjem članova općinskih organizacija lovačkih društava i udruženja za uzgoj ptica. Podaci dobijeni na ovaj način prošli su dodatnu kontrolu od strane autora i uvršteni su samo oni za koje je utvrđeno da postoje određeni dokazi (npr. fotografije ili dermopreparati). Dati podaci u tekstu su navedeni kao podatak društva ili organizacije – preuzet od određenog autora (npr: Zenica – Pepelari, XI/1988., dva odp., LDZ/Dročić, N. – što znači da postoje dermopreparati ili drugi dokaz i da je informacija je dobijena od članova Lovačkog Društva Zmajevac Zenica, a preuzeo je Dročić N.). Konačno, u radu su uvršteni i podaci usmenih kazivanja provjerenih članova „Mreže posmatrača ptica u BiH“, a njihova imena su navedena na kraju svakog pojedinačnog podatka.

Uobičajeno, puni podatak sadrži tačan ili što tačniji lokalitet, tačno ili što tačnije vrijeme (ako datum nije pouzdan, naveden je mjesec i godina ili barem godina nalaza), zatim preciznije informacije o nalazu (broj opaženih primjeraka, spol, starost ili da li je primjerak odstrijeljen, ranjen, pregažen na cesti i sl.) i prezime i ime posmatrača. Ukoliko je informacija preuzeta, dati su podaci o informatoru i onome ko je informaciju preuzeo (razdvojeno znakom „/“).

Uz pregled podataka za svaku vrstu je dat i tabelarni prikaz registrovanih podataka po mjesecima te karta lokaliteta na kojima je vrsta nađena. Na osnovice karata unešeni su podaci po principu da je jedan lokalitet ucrtan samo jedan puta, bez obzira sa koliko se

realnih podataka o vrsti na tom lokalitetu raspolaže. Detaljniji opisi lokaliteta su navodeni u taksativnom nabranju za svaku vrstu pojedinačno.

Prilikom kartiranja korišteni su slijedeći simboli i oznake:

- „o“ – prazan krug za podatke iz starijeg perioda (literaturni podaci koji se odnose na period od kraja 19. i početak 20. vijeka),
- „●“ – zacrnjen krug za podatke iz i novijeg perioda (autorski podaci od 1980. do 2011.),
- „?“ – za podatke koji nisu do kraja pouzdani ili provjereni, ali su od većeg značaja.

U tekstualnom dijelu korištene su brojne skraćenice.

a) Skraćenice udruženja i institucija:

ZMT – Zavičajni muzej Travnik,
LDZ – Lovačko društvo iz Zenice,
LDB – Lovačko društvo iz Busovače,
LDT – Lovačko društvo iz Tešnja.

b) Skraćenice imena posmatrača:

Badžić H. – Badžić, Haris,
Bajrić A. – Bajrić, Adem,
Dervović I. – Dervović, Ilhan,
Dročić N. – Dročić, Narcis,
Dročić S. – Dročić, Sumeja,
Dročić R. – Dročić, Ramiz,
Durmišević K. – Durmišević, Kemal,
Husečić J. – Husečić, Jusuf,
Huseinagić U. – Huseinagić, Uner,
Huskić A. – Huskić, Ašir,
Kamerić A. – Kamerić, Ahmet,

Kotrošan D. – Kotrošan, Dražen,
Lelo S. – Lelo, Suvad,
Lelo-Kašić M. – Lelo-Kašić, Mirzeta,
Mujić A. – Mujić, Amel,
Mujić I. – Mujić, Irnes,
Mulahasić S. – Mulahasić, Safet,
Mulaomerović J. – Mulaomerović, Jasminko,
Selimhodžić J. – Selimhodžić, Jasmin,
Smajlović I. – Smajlović, Ibrahim,
Šišić E. – Šišić, Emir,
Topić G. – Topić, Goran.

c) Skraćenice za tumačenje pojmova:

odp. – odstrijeljen (ubijen) primjerak,
pgp. – pregažen primjerak,
upr. – uhvaćen (ulovljen živ) primjerak,
gl. – primjerak koji glasa,
op. – opažen primjerak,
gnj. – gnijezdo,
gnj.par – gnijezdeći par,
ad. – adultni (odrasli),
juv. – juvenilni (mladi),
leg. – legator (sakupljač).

REZULTATI RADA I DISKUSIJA

Od 1888. do 2011. godine na području srednje Bosne zabilježeno je jedanaest vrsta iz reda sovovki (Strigiformes).

Prijegled registrovanih vrsta

Klasa Aves Linnaeus, 1758
Parvklasa Neornithes Gadow, 1893
Kohorta Neognathe Pycraft, 1900
Red Strigiformes Wagler, 1830
Porodica Tytonidae Mathews, 1912

1. *Tyto alba* (Scopoli, 1769)
Kukuvija, Kukuvija drijemavica

Dročić, N., Kotrošan, D., Dervović, I., & Lelo, S. (2012). Sovovke (Aves: Strigiformes) srednje Bosne. *Prilozi fauni Bosne i Hercegovine*, 8, 35-40.

Kukuvija je gnjezdarica-stanarica na području srednje Bosne. Često zabilježena vrsta uz naseljena mjesta. U više navrata zabilježeno stradanje uz autoputeve u centralnoj Bosni.

Literatura: Teslić (07.01.1905., ♂, leg. Schlabitzi), (07.02.1909., ♀, leg. Schlabitzi, prema: Obratil, 1977); Tešanj – Jelah (14.12.1899., 1 pr., leg. Stejskal, prema: Obratil, 1977), Visoko (II/1898., ♂, leg. Spring, prema: Obratil, 1977).

Prilikom revizije ornitološke zbirke u ZMT nađena su dva primjerka označena kao "kukvija drijemavica" (inv.br. 489) a odstrijeljena su u Travniku (Kotrošan & Dročić, 2011).

Dročić (2005) je označava kao gnjezdaricu na području srednje Bosne.

Novi podaci:

Tešanj-grad (IV/2007., 1 odp.; LDT/Dročić N.), Tešanj-Jelah (X/2010., 1 odp.; LDT/Dročić N.), Maglaj-Bočinja (VI/2004., 1 pgp. na cesti; Dročić N.), Zavidovići-Ribnica (IV/2003., 1 odp.; LDZ/Dročić N.), Zavidovići-Fejzić, na kući R. Šogolja (08.11.2008., 1 op.; Dročić N.&S.), Zavidovići-Stipovići (08.11.2008., 1 gl. u blizini naselja; Dročić N.&S.), Žepče-R. Rijeka (X/2002.; Dročić N.), Žepče-Željezno Polje, u blizini sela Čole (X-XI/1986. i 1988., više puta op.; Dročić N.&R.), Žepče-Željezno Polje, Jastrebac (12.05.2011., 2 gl.; Dročić N.&S.), Žepče-Željezno Polje, Jastrebac (14.06.2011., 1 gl.; Dročić N.&S.), Žepče-grad, Omladinsko naselje (12.05.2011.; 1 gl.; Dročić N.), Žepče-Preko (X/1983., 1 odp. na kući Tuka Z.; Dročić N.&R.), Žepče-Preko kod M. Kiseljaka (15.05.2002., 1 gnj.; Dročić N.), Žepče-Preko (11.-21.07.2010., gnj. par sa 2 juv. u ruševini kuće O. T.; Dročić N.&S.), Žepče-Preko (18.07.2011., 2 gl.; Dročić N.&S.), Žepče-D. Golubinja (03.12.2011., 1 pgp. na cesti M17; Dročić N.&Mujić A.), Žepče-B. Han (X/1984., 1 odp. u blizini kuće Mandžuka A.; Dročić N.&R.), Žepče-Begov Han, naselje Kolona (druga polovina II/2010., 1 upr.; Dročić N.), Zenica- Vraca (VI/2004., 1 odp.; LDZ/Dročić N.), Zenica-Topčić Polje (XI/2007., 1 pgp.; Kamerić A.&Dročić N.), Kakanj-Bistrik (VI/1996, 1 pr.; Mujić I.), Visoko-Vispak (27. 07.2000., 1 pgp. na cesti; Dervović I.), Vlašić-Gostilj (02.05.2005., 1 ranjen pr.; Dročić N.&R.), Vlašić-Gostilj (VII/1986., 1 op.; Dročić N.&R.), Vitez-vodozaštitna zona (11.04.2010., 1 gl.; Dročić N.&S.), Busovača-Kaćuni (VIII/2009., 1 odp.; LDB/Dročić N.), Vareš-Majdan (V/2011; Dročić N.&S.).

Porodica Strigidae Vigors, 1825

Potporodica Striginae Leach, 1820

2. *Otus scops* (Linnaeus, 1758)

Ćuk, Jejić lulavac

Ćuk je gnjezdarica-selica na području srednje Bosne. Jedna je od najčešćih i najbrojnijih vrsta na području centralne Bosne.

Literatura:

Zenica-Vranduk (09.05.1847., cit. O. Reiser-prema Obratil, 1977); Zenica-Begov Han (15.05.1888., ♂, leg. Kreitner-prema Obratil, 1977); Zavidovići (21., 23., 24., 27., 28. i 30.07.2005., 1-2 pr.; Mikuska et al., 2005).

Dervović (2008/2009) ovu vrstu navodi kao gnjezdaricu na području Haljinića, dok je Dročić (2005) označava kao gnjezdaricu na području srednje Bosne.

Novi podaci:

Tešanj-grad (VI-VII/2002., gl. više pr.; Dročić N.), Tešanj-istočni prilaz gradu (10.06.2006., 2 op.; Dročić N.&S.), (3.07.2007., 2 gl.; Dročić N.), (13.06.2011., 1 gl. + 1 op.; Dročić N.&S.); Maglaj-Ulišnjak (V-VII/2002., gl. više pr.; Dročić N.), Maglaj-stari grad uz džamiju (18.06.2009., 1 gl.; Dročić N.), Zavidovići-grad, park kod autobuske stanice (VII/1990., 1 op.; Dročić N.&R.), (VI/1994., 1 gl.; Dročić N.), Zavidovići-Dubravica (11.06.2010., 1 gnj. par; Dročić N.), Žepče-Ozimica (03.05.2011., 1 op.; Mujić I.), Žepče-grad (V-VIII/ 1983.-1991 Dročić N.&R.), Žepče-omladinsko naselje (14.05.2010., 1 gl.; Kotrošan D.&Dročić N.), Žepče-Berek, Opšenik (24.04.2011., 5 gl., Dročić N.&Husičić J.), Žepče-Preko, kod kuće Hodžić N. (18.05.2002., 1 gnj. par; Dročić N.), Žepče-D. Golubinja (07.06.2011., 1 op.; Mujić I.), Žepče-Begov Han, Luka (17.05.1996., 2 gl.; Dročić N.), Žepče-Begov Han, vrtovi (V-VII/

2011., gl. više pr.; Dročić N.&S.), Zenica (17.08.2009., 1 op.; Badžić H.), Zenica-Klopče u blizini kuće Gačić Ć. (19.06.2001., 2 gl.; Dročić N.), Zenica-park i muzička škola (V-VIII/2003.-2011., 2-3 para; Dročić N.&S.), Zenica-park (24.04.2011., 3 gl.+ 2 op.; Dročić N.), Zenica-Kamberović polje i tehnička škola Bilimišće (24. 04.2011., 7 gl. + 2 op.; Dročić N.), Zenica-park (14.05.2010., 2 gl.; Kotrošan D.&Dročić N.&S.), Vranduk-Ljubetovo (11.06.2008., 3 gl. + 1 op.; Dročić N.), Jelina-želj. stanica na topoli uz zgradu (05.09.2009., 5 op.; Dročić N.), Vranduk-tvrđava (02.08.2010., 1 gl.; Dročić N.&R.); Kakanj-Ričica (VI/1996., 1 upr.; Mujčić A.&Mujčić I.), Kakanj-Haljinići (V/2008.; Dervović I.), Kakanj-Haljinići (IV-V/2009.; Dervović I.), Kakanj-Haljinići (IV-V/2010.; Dervović I.); Kakanj-Haljinići (IV i VI/2011.; Dervović I.), Kakanj-Haljinići (11.06.2011., 1 gl., Dročić N.), Visoko- u dvorištu kuće Dervović I. (25.04.2010., 1 op.; Dervović I.), Visoko- u dvorištu kuće Dervović I. (23.05.2011., 1 op.; Dervović I.), Ilijaš-Mrakovac (15.06.2011., 1 gl.; Kotrošan D., Lelo S. & Lelo-Kašić M.), Travnik-vrtovi (V/1985., gl. više pr.; Dročić N.&R.), Travnik-krug kasarne (03.07.2009., 2gl.; Dročić N.), Travnik-medresa uz Lašvu (09.05.2011., 1 gl.; Dročić N.&S.), Vareš-Brezik, uz cestu na tlu (28. 04.2011., 1 pr.; Dročić N.), Breza-grad (22. i 23.06.2010., 2 gl.; Dročić N.), Vitez-stari Vitez vrtovi (22.05.2010., 1 gl.; Dročić N.&S), Vitez-Počulica, u blizini džamije (18.06. 2010., 1 gl.; Dročić N).

Sl. 3-4: Distribucija kukuvije (*Tyto alba*), lijevo i ćuka (*Otus scops*), desno na području srednje Bosne

3. *Bubo bubo* (Linnaeus, 1758)

Buljina, Ušara, Sovuljaga buljina, Ušara velika

Buljina je gnjezdarica-stanarica na području srednje Bosne. Jedna od češćih i brojniji sova na području srednje Bosne.

Literatura:

Visoko-Kalići (31.10.1918., cit. O. Reiser-prema Obratil, 1977); Podlugovi (02.08.1891., Obratil, 1977).

U muzeju u Travniku nalazimo ukupno tri odstrijeljena primjerka (inv.br.: 488, 491 i 492), a u zbirci jaja se nalazi i jedno jaje (Kotrošan & Dročić, 2011).

Dročić (2005) je označava kao gnjezdaricu u srednjoj Bosni.

Novi podaci:

Teslić-Smolin pl. (21.01.2003., 2 op.; LDŽ/Dročić N.), Žepče-Ozimica prema M. Visu (1990., 1 odp; Mulahasić S./Mujčić I.), Žepče-Begov Han, iznad s. Branošica (02.01.2002., 1 odp; Dročić N.), Žepče-pl. dom R. Rijeka (IX/1989., 1 upr.; Dročić N.&R); Žepče-V. Mahnjača (27.03.2009., 1 gl.; Dročić N.); Žepče-Željezno polje, Jastrebac (12.05.2011., 1 gl.; Dročić

Dročić, N., Kotrošan, D., Dervović, I., & Lelo, S. (2012). Sovovke (Aves: Strigiformes) srednje Bosne. *Prilozi fauni Bosne i Hercegovine*, 8, 35-40.

N.&S.), Žepče-Begov Han, Bandera (18.08.2011., 1 gl.; Dročić N.), Zenica-Pepelari (XI/1988., 2 odp.; LDZ/Dročić N.), Zenica-Bijele vode (XI/1990., 1 odp; LDZ/Dročić N.), Busovača-Kaćuni (25.06.2007., 1 odp; LDB/Dročić N.), Vlašić-kanjon Ugra (01.05.1981., 1 op.; Dročić N.&R.), Vlašić-Gostilj (04.06.2007., 1 odp; Dročić N.), Vlašić-između G. i D. Korićana (X/1998., 1 upr.; Dročić N.&R.), Vlašić-šuma ispod st. pl. dom. Šantići (sredina VII/2004., 1 gl.; Dročić N.), Visoko-Lisovo (06.07.2001., 1 otkupljen pr.; Dervović I.).

Sl. 5-6: Distribucija buljine (*Bubo bubo*), lijevo i sove sjeverne (*Surnia ulula*), desno na području srednje Bosne

Potporodica Surniinae Bonaparte, 1838

4. *Surnia ulula* (Linnaeus, 1758)

Sova sjeverna, Sovina sjeverna

Sova sjeverna je vjerovatno rijetka preletnica. Nalaz ove vrste još uvijek nije potvrđen u potpunosti, jer tokom novijih istraživanja nije pronađen dermopreparat koji se prije 1993. god. nalazio u vlasništvu Ismeta i Osmana Jašarevića iz Žepča.

Literatura: planina Smolin (I/1986., leg. Jašarević- prema Dročić, 2010).

5. *Glaucidium passerinum* (Linnaeus, 1758)

Čuk mali, Čukuša kukavica, Sova mala, Sova vrapčarka

Čuk mali je vrlo rijetko zabilježena vrsta. Predpostavlja se da je malobrojna gnjezdarica na području srednje Bosne.

Literatura:

Vlašić-Jelići kod Vitovlja (sredina XI/1900., ♂, leg. Dostal-prema Obratil, 1977).

Novi podaci:

Vlašić-litice obrasle crnogoričnom šumom iznad sela Mudrike (sredina VII/1989., više pr.; Dročić N.&R.), Vlašić-Galica (22.06.2011., 3 gl.; Dročić N.&S.).

6. *Athene noctua* (Scopoli, 1769)

Kukumavka, Čuk obični, Čuk sivi

Kukumavka je gnjezdarica-stanarica na području Srednje Bosne. Jedna je od češćih, i vjerovatno brojnijih, vrsta sova na području srednje Bosne. Prezentirana distribucija nije realna i očekivati je ovu vrstu na većem broju lokaliteta u srednjoj Bosni.

Literatura:

Travniki okolina (Buturović, 1951), Ilijaš (2007.; Lelo et al., 2007, 2008, 2009).

Dročić (2005) je navodi kao gnjezdaricu srednje Bosne.

Novi podaci:

Žepče-grad, na zgradi stare općine (III-VII/1985., 1 gnj. sa 2 juv.; Dročić N.&R.), Žepče-grad, na zgradi stare općine (VI/1992., 1 gnj.par; Dročić N.), Žepče-grad, kod stare osnovne škole (III/2002., 1 pgp.; Dročić N.), Žepče-D. Golubinja, kod stare zadruga (23.10.2011., najmanje 2 gl.; Mujić A.&Dročić N.), Zenica-Pehare (22.05.2011., 1 gl.; Dročić N.&S.), Zenica-Raspotočje (25.05.2011., 1 juv. pr.; Šišić E. & Dročić N.), Haljinići-Kakanj (X i XII/2010., op.; Dervović I.), Haljinići-Kakanj (III-X/2011., op.+ 1 gnj.par sa 3 juv.; Dervović I., Dročić N.&S.), Travnik- tvrđava (26.06.2011., 2 gl.; Dročić N.&S.), Vlašić-Ovčarevo (09.05.2011., 1 gnj.; Dročić N.&S.), Ilijaš-Mrakovac (15.06.2011., 5 gl.; Kotrošan D., Lelo S. & Lelo – Kašić M.).

Sl. 7-8: Distribucija ćuka malog (*Glaucidium passerinum*), lijevo i kukumavke (*Athene noctua*), desno na području srednje Bosne

Sl. 9: Primjerak *Athene noctua* na području Haljinića (foto: N. Dročić)

7. *Strix aluco* Linnaeus, 1758

Sova šumska, Sovina šumska

Sova šumska je gnjezdarica-stanarica na području srednje Bosne. Jedna od najčešće zabilježenih i najbrojnijih vrsta iz reda Strigiformes koje gnijezde na području centralne Bosne.

Literatura:

Dročić, N., Kotrošan, D., Dervović, I., & Lelo, S. (2012). Sovovke (Aves: Strigiformes) srednje Bosne. *Prilozi fauni Bosne i Hercegovine*, 8, 35-40.

Busovača, 16.03.1891. (Obratil, 1977); Travnik i okolina (Buturović, 1951), Ilijaš, 2008. (Lelo et al., 2008, 2009), Zavidovići-Rijeka, kanjon Krivaje, 18. VII 2005., 1 op. (Mikuska et. al, 2005).

U popisu ekspanata ZMT (Baner et. al., 2004) navode se dva primjerka šumske sove porijeklom iz Travnika (inv.br. 487).

Osim navedenih podataka Dervović (2008/2009) ovu vrstu navodi kao stanaricu na području Haljinića, dok je Dročić (2005) označava kao gnjezdaricu srednje Bosne.

Novi podaci:

Tešanj-Sivša (26.07.2010., 1 odr. i 3 juv. u povijušama na topolama i vrbama; Dročić N.&S.), Tešanj-Jelah (18.02.2011., 1 op.; Dročić N&S), Tešanj (IX/2009., 1 odp.; LDT/Dročić N.), (XII/2011., 1 odp.; LDT/Dročić N.), Maglaj-Karuše (16.01.2007., 1 pgp.; Dročić N.), Maglaj-Jablanica, u blizini škole (30.06.2010., 1 gl.; Dročić N.&S.), Maglaj-Borik (X/2002., 1 op.; Dročić N.), (30.06.2010., 1 gl.; Dročić N.&S.), Maglaj-N. Šeher (23. 01.2008., pgp.; Dročić N.), Teslić-Smolina, u jelovoj šumi (X/1988., više pr.; Dročić N.&R.), Teslić-Kamenica (01. 02.2011., 1 odp; Durmišević K./Dročić N.); Zavidovići-Suha prema Tajanu (7.10.2011., 1 op.; Mulaomerović J.), Zavidovići-G. Lovnica (VI/1992., 1 gl.; Dročić N.), Zavidovići-Kamenica, u jelovoj šumi (15. 08.2003., 1 op.; Dročić N.), Zavidovići-Ribnica (28. 11.2011., 1 odp; LDZ/Dročić N.), Zavidovići-Smailbašići (27.07.2009., 1 pgp.; Dročić N.&S.), Žepče-Željezno Polje, uz kuću Ridžal R. (XII/1987., 1 upr., Dročić N.&R.), (14.05.2011., 7 gl.; Dročić N.&S.), (18.06.2011., 5 gl.; Dročić N.&S.), (22.07.2011. 3 gl.; Dročić N.&S.), Žepče-D. Golubinja, uz cestu za Ž.Polje (08., 09., 18., 19. i 22.05.2011., 1 gnj. sa 2 juv.; Dročić N.&S., Mujić A.&I.), Žepče-D. Golubinja-uz cestu za Ž.Polje (01., 03. i 07.06.2011., 1 ad. i 2 juv.; Dročić N.&S.), Žepče-D. Golubinja (05., 06., 10. i 11.12.2011., 1 op.; Mujić A.), Žepče-Begov Han, na kući Stanković J (početak XI/1998., 1 upr.; Dročić N.), Žepče-Begov Han, u dvorištu Gačić E. (23.11.2010., 1 upr.; Dročić N.), Žepče-Begov Han, na cesti M17 u blizini „Postojne“ (04.12.2011., 1 pgp.; Dročić N.), Žepče-Begov Han, (04.12.2011., 1 upr.; Dročić N.), Žepče-Begov Han, u dvorištu Bečić N. (V/2011., 1 op.; Dročić N.), Žepče-Begov Han (14.05.2010., 1 op.; Kotrošan D.&Dročić N.), Žepče-Gornja Golubinja, uz cestu prema releju (02.05. 2009., 1 op.; Dročić N.&S.), Žepče-Preko (10.06.2011., 2 gl.; Dročić N.&S.), Žepče-Karaula, u blizini Švabinog gaja (VI/2011., 2 op.; Mujić A.&I.), Žepče-Goliješnica (VIII/1989., 1 upr.; Dročić N.&R.), Žepče-Ozimica, u šumi-Karse (sredina VI/2010., 1 op.; Mujić I.), Žepče-Ograjina, kod kamenoloma (22.07.2010., 1 op.; Dročić N.), Zenica-Bistričak (10.10.2009., 1 op. i 2 gl.; Dročić N.&S.), Zenica-Vranduk, Ponirak (14.08.2009., 1 odp; Huskić A./Dročić N.), Zenica-Vranduk, Gladovići, u blizini sela (12.07.2010., 1 op.; Dročić N.), Zenica-Vranduk, Ljubetovo (24.09.2010., 1 juv.; Dročić N.), Zenica-Kovanići, prvih 3 km dionice od ulaza sa ceste M17 do Begovog Hana (26. 09.2010., 4 op.; Dročić N.&S.), Zenica-Pehare (22.05.2011., 1 gl.; Dročić N.&S.), Zenica-Smetovi, u blizini planinarskog doma (01.05.2007., 1 op.; Bajrić A./Dročić N.), Zenica-Zmajevac (21. 10.2011., 1 odp.; Smajlović I./Dročić N.), Tvrtkovac pl. (24.07.2008., 1 op.; Dročić N.), Ravan pl. (05.08.009., 1 op. Dročić N.), Trešnjeva glava (09.08.2009., 1 op.; Dročić N.), Kakanj-Haljinići (V/2009., prisutne na užem području Haljinićkih bara; Dervović I.), Kakanj- Haljinići (V/2010; prisutne na užem području Haljinićkih bara; Dervović I.), Kakanj-Haljinići (III, IV, V, VI/2011.; prisutne u gornjem dijelu užeg područja Haljinićkih bara; Dervović I.&Dročić N. i S.), Busovača-na Lašvi, u blizini raskrsnice Busovača-Vitez (I i II/2009., 1-3 op.; Dročić N.&S.), Vitez-Počulica/Preočica (XII/2010., 1 odp.; LDZ/Dročić N.), Novi Travnik-Nević polje (VIII/2008., 1 op.; Selimhodžić J./Dročić N.), Vlašić-Galica, u smrčevoj šumi (22-25.05.2004., 1 gnj. par; Dročić N.&R.), Vlašić-u blizini staog planinarskog doma Šantići (22-25.05.2004., 1 gnj.par; Dročić N.&R.), Vlašić-rub šume kod Korita prema vrhu (09.05.2011., 1 gnj. par; Dročić N.&S.), Vlašić-u podnožju Paklarskih stijena (09.05.2011., 1 gnj. par; Dročić N.&S.), Visoko-na smrči u vrtu Dervović I. (23.05.1999., 4 juv.; Dervović I.), (29.03.2002., 1 op.; Dervović I.), Visoko-u dvorištu Skopljak S. (01.05.2002., 3 juv.; Dervović I.), Visoko-Podlugovi (08.05.2011., 1 op.; Dervović I.), Visoko – Lisovo (08.06.009., 1 op.; Dervović I.), Visoko-Gornje Moštre (27.07.2009., 1 pgp.; Dervović I.), Visoko-lokalni put Moštre-Kakanj, skretanje za Radinoviće (23.04.2010., 1 pgp.; Dervović I.), Visoko-Moštre (26.07.2011., 1 pgp., Dervović I.), Visoko-

Dročić, N., Kotrošan, D., Dervović, I., & Lelo, S. (2012). Sovovke (Aves: Strigiformes) srednje Bosne. *Prilozi fauni Bosne i Hercegovine*, 8, 35-40.

Bulčići (07.06.2010., 1 gl.; Kotrošan D.&Dervović I.), Ilijaš-Bijambare, gornja Bijambarska pećina (19.02.2006., 1 op.; Dervović I.), Breza-M17 cesta (X/2006., 1 op.; Dročić N.).

Sl. 10: Mladunci *Strix aluco* na lokalitetu Žepče Donja Golubinja (foto: N. Dročić)

8. *Strix uralensis* Pallas, 1771

Sova dugorepa, Sovina jastrebača

Sova dugorepa je vjerovatno gnjezdarica-stanarica na području srednje Bosne. Vrlo malo je prikupljenih podataka o ovoj vrsti na području srednje Bosne. Predpostavlja se da bi trebala gnijezditi u planinskim djelovima spomenutog regiona, ali trenutno nema pouzdanih podataka. Vjerovatno se radi o malobrojnoj gnjezdarici.

Literatura:

Vlašić pl.-Vis kod Vitovlja (18.06.1889, ♂, leg. Geschwind-prema Obratil, 1977), Vlašić pl.-Han Goštjel (23.04.1890, cit. O. Reiser-Obratil, 1977), Travnik-okolina (jesen 1889., juv., leg. Brandis-Obratil, 1977).

Također, dva primjerka jastrebače (syn. *Syrnium uralense*) spominju se u izvještaju iz 1951. godine (Buturović, 1951). U popisu eksponata ZMT se spominje jedan primjerak "sove jastrebače" odstrijeljen u Travniku (Baner et al., 2004). Ličanin piše o sovi jastrebači i njenom prisustvu na području Vlašića-Travnika (Ličanin, 2003). U popisu ornitološkog materijala u depou ZMT nađena je jedna preparirana jastrebača, bez drugih podataka (Kotrošan & Dročić, 2011).

Maglaj-N. Šeher (IV/2008., 1 odp.; LDM/Dročić N.), Teslić-Smoljin pl. (15.09.2010., 2 odp.; LDŽ/Dročić N.), Zavidovići-Ridžali (30.03.2009., 1 op.; Dročić N.), Novi Travnik-Nević polje (18.10.2009., 1 op., Selimhodžić J.&Dročić N.)

Sl. 10-11: Distribucija sove šumske (*Strix aluco*), lijevo i sove dugorepe (*Strix uralensis*), desno na području srednje Bosne

Potporodica Asioninae Vigors, 1825

9. *Asio otus* (Linnaeus, 1758)

Utina, Sova utina, Ušara mala, Ušara šumska

Utina je gnjezdarica-stanarica na području srednje Bosne. Vrlo malo podataka je o distribuciji ove vrste na području srednje Bosne. Predpostavlja se da je šire rasprostranjena nego što prikupljeni podaci pokazuju.

O ovoj vrsti ne postoje detaljni literaturni podaci za područje srednje Bosne. Jedino se spominje u radu Dročića (2005) u kojem je označena kao gnjezdarica na području srednje Bosne. Izuzetak predstavlja primjerak iz travničke zbirke (Kotrošan & Dročić, 2011-2012) koji je prije pogrešno determinisan kao sova močvarica (*Asio flammeus*).

Novi podaci:

Maglaj-Čobe i Bobovac (11.12.2011., 5 op. u jelovoj šumi; Mujić A.&Dročić N.), Maglaj-Borik (I/2008., više pr.; Dročić N.), Žepče-poljoprivredna zadruža (IV-V/1989.-1990., 2 para; Dročić N.&R.), Žepče-stara osnovna škola (28.04.2011., 1 upr.-povrijeđen.; Mujić A., Huseinagić U.&Dročić N.), Zenica-krug bolnice (V/2002., 1 par; Dročić N.); Zenica-na krovu muzičke škole kod parka (09.05.2011., 1 op. Dročić N.).

Postoji i kazivanje G. Topića da ova vrsta zimuje u Zenici, ali dosada nije dokazano.

10. *Asio flammeus* (Pontoppidan, 1763)

Sova močvarica, Sova ritska, Ušara močvarna

Sova močvarica je rijetka preletnica na području srednje Bosne. Poznato je da gnijezdi u drugim djelovima Bosne i Hercegovine (Posavina), ali u srednjoj Bosni je zabilježena veoma rijetko u preletu.

Literatura:

U izvještaju iz 1951. godine za travničku zbirku spominje se "kukuvija" (označen sinonimom „*Strix flammea*“) (Buturović, 1951). U popisu eksponata ZMT (Baner et al., 2004) se navodi primjerak ove „sove močvarice“ (inv.br. 486) odstrijeljen u Travniku. Isti primjerak je nađen i prilikom revizije ornitološke kolekcije 2010. godine u izložbenoj postavci. Međutim, utvrđeno da je došlo do greške u determinaciji i da se radi o ušari maloj (*Asio otus*), ali u objavljenom revidiranom pregledu (Kotrošan & Dročić, 2011-2012) usljed prepisivanja podataka ponovljena ranija greška.

Novi podaci:

Dročić, N., Kotrošan, D., Dervović, I., & Lelo, S. (2012). Sovovke (Aves: Strigiformes) srednje Bosne. *Prilozi fauni Bosne i Hercegovine*, 8, 35-40.

Tešanj-Jelah (XII/2007., 1 odp.; LDT/Dročić N.), Tešanj-Jablanica, na polju uz cestu (19.10.2010., 2 op.; LDT/Dročić N.).

Sl. 12-13: Distribucija utine (*Asio otus*), lijevo i sove močvarice (*Asio flammeus*), desno na području srednje Bosne

Sl. 14: Gnijezdeći primjerak *Asio otus* na lokalitetu Žepče – grad (foto: Narcis Dročić)

11. *Aegolius funereus* (Linnaeus, 1758)

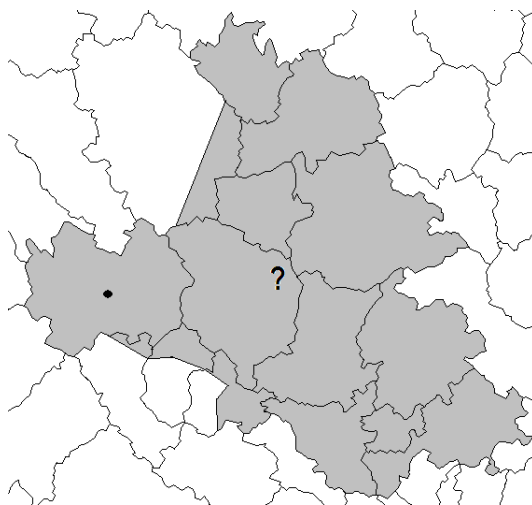
Čuk planinski, Kukumavka gačasta, Sovica mrtvačka, Sova gačasta

Čuk planinski je veoma rijetko zabilježena vrsta. Predpostavlja se da je malobrojna gnjezdarica u planinskim predjelima srednje Bosne.

O ovoj vrsti dosada nema objavljenih literaturnih podataka za područje srednje Bosne.

Novi podaci:

Zenica-Pepelari (07.07.2011., 1 gl. nesigurno utvrđeno + 1 op.; Dročić N.), Vlačić-Galica (22.06.2011., 2 gl.; Dročić N.&S.).

Sl. 15: Distribucija čuka planinskog (*Aegolius funereus*) na području srednje Bosne

ZAKLJUČAK

Dosadašnja istraživanja avifaune centralne Bosne, i Bosne i Hercegovine generalno, obuhvatila su veoma mali broj podataka o vrstama iz reda sovovki (Strigiformes). Na osnovu obrade literaturnih podataka, pregleda lovačkih i muzejskih zbirki, terenskih istraživanja autora i podataka dobijenih od strane članova „Mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini“ urađeno je kartiranje 11 vrsta iz reda sovovki (Strigiformes) koje su zabilježene na području srednje Bosne.

Prezentiranim radom je znatno prošireno saznanje o distribuciji pojedinih vrsta sova u regionu srednje Bosne. Istovremeno, za planinskog čuka (*Aegolius funereus*) dosada nije bilo poznatih podataka za područje centralne Bosne, te su prezentirani podaci su u potpunosti novi za nevedeno područje. S druge strane, nije potvrđen nalaz sove sjeverne (*Surnia ulula*), jer se nije uspjelo naći dermopreparat za koji se znalo do 1993. godine, a koji je vjerovatno u međuvremenu uništen ili odnesen na drugu lokaciju. Zbog toga ovaj nalaz, koji je ujedno i jedini za Bosnu i Hercegovinu, ostaje još uvijek bez odgovarajućeg materijalnog dokaza.

Generalno, prezentirani podaci omogućavaju osnove za daljnja istraživanja u pogledu sagledavanja stanja populacija sova na području centralne Bosne. Pri tome potrebno je uraditi dodatna istraživanja u smislu prikupljanja podataka o brojnosti pojedinih vrsta. Posebnu pažnju neophodno je posvetiti vrstama vrstama za koje trenutno postoji veoma mali broj podataka (npr. *Strix uralensis*, *Aegolius funereus*, *Glaucidium passerinum*), a za koje se smatra da spadaju i u grupu ugroženih vrsta u Bosni i Hercegovini.

LITERATURA

- Baner, D., Maslić, F., & Adžaić, M. (2004). Revizija zoološkog materijala iz depoa Zavičajnog muzeja Travnik. , 19. 01.2004., izvještaj.
- Buturović, A. (1951). Zoološka zbirka Državne realne gimnazije u Travniku. GBI Sarajevo, God.IV, 1951.
- Dervović, I. (2008-2009). Rezultati jednogodišnjih posmatranja ptica na području Haljinića kod Kaknja. *Bilten Mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini*, 4-5(4-5), 55-67.
- Dročić, N. (2005). Prilog poznavanju faune ptica srednje Bosne. *Bilten mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini*, 1(1), 18-25.
- Dročić, N. (2010). Prilog dopuni popisa ptica Bosne i Hercegovine. *Bilten Mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini*, 6(6), 53 – 59
-

Dročić, N., Kotrošan, D., Dervović, I., & Lelo, S. (2012). Sovovke (Aves: Strigiformes) srednje Bosne. *Prilozi fauni Bosne i Hercegovine*, 8, 35-40.

Kotrošan, D., & Dročić, N. (2010-2011). Treći dopunjeni i revidirani sistematski prijedlog ptica Bosne i Hercegovine. Unutar: S. Lelo (urednik), Fauna Bosne i Hercegovine – Biosistematski pregledi. 6-7. izmijenjeno i dopunjeno interno izdanje Udruženja za inventarizaciju i zaštitu životinja, Ilijaš, Kanton Sarajevo, pp. 304-309.

Kotrošan, D., & Dročić, N. (2011-2012). Pregled ornitoloških zbirki zatečenih u Zavičajnom muzeju u Travniku 2010. godine. *Bilten mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini*, 7-8(7-8), 74-87.

Kotrošan, D., Lelo, S., Kašić-Lelo, M., Mulaomerović, J., Dervović, I., Kulijer, D., Selimović, M., & Iviš, D. (2010). *Ptice Kantona Sarajevo*. Ornitološko društvo „Naše ptice“, Sarajevo.

Kotrošan, D., & Papes, M. (2007). Popis ptica zabilježenih u Bosni i Hercegovini od 1888. do 2006. godine. *Bilten Mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini*, 3(3), 9-38.

Lelo, S., Kašić-Lelo, M., & Kotrošan, D. (2007). Prvi podaci organiziranih posmatranja ptica (Chordata: Vertebrata: Aves) urbane i suburbane zone Ilijaša. *Prilozi fauni Bosne i Hercegovine*, 3, 10-15

Lelo, S., Kašić-Lelo, M., & Kotrošan, D. (2008). Prilog poznavanju urbane i suburbane ornitofaune (Chordata: Vertebrata: Aves) Ilijaša. *Prilozi fauni Bosne i Hercegovine*, 4, 16-22.

Lelo, S., Kašić-Lelo, M., & Kotrošan, D. (2009). Treći prilog poznavanju urbane i suburbane ornitofaune (Chordata: Vertebrata: Aves) Ilijaša. *Prilozi fauni Bosne i Hercegovine*, 5, 42-50.

Ličanin, S. (2003). Sova jastrebača. *Lovački list (NS)*, 68, 24.

Mikuska, T., Mikuska, A., Mahmutović, A., & Smajlović, A. (2005). Ornitološka posmatranja u Bosni tokom ljeta 2005. *Bilten Mreže posmatrača ptica u Bosni i Hercegovini*, 1(1), 26-39.

Obratil, S. (1977). Pregled istraživanja ornitofaune Bosne i Hercegovine VI (Columbiformes, Cuculiformes, Strigiformes, Caprimulgiformes, Apodiformes, Coraciformes, Piciformes). *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine*, (PN) NS, 16, 203-223.

Obratil, S. (1983). Avifauna sjeverne Bosne. *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine*, (PN) NS, 22, 115-176.

Obratil, S. (1984). Naselja ptica (Aves) u kopnenim biocenozama kraških polja Hercegovine. *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine*, (PN) NS, 23, 147-184.

SUMMARY

The previous studies of avifauna of central Bosnia, and Bosnia and Herzegovina in general, have included a very small number of data regarding the species of the Strigiformes order. Based on literature data, reviews of hunting and museum collections, field surveys and data obtained by members of the "Network of bird observers in Bosnia and Herzegovina", the mapping of 11 species of Strigiformes recorded in central Bosnia was performed.

The presented work considerably increased the knowledge of the distribution of certain owl species in the region of central Bosnia. At the same time, there was no known data for the Boreal Owl (*Aegolius funereus*) in the area of central Bosnia, so the presented data are completely new for the mentioned area. On the other hand, the finding of Northern Hawk Owl (*Surnia ulula*) was not confirmed, because the taxidermic preparat that was known until 1993, but has probably been destroyed or taken elsewhere, could not be found. That is why this finding, which is also the only one for Bosnia and Herzegovina, still remains without the adequate material evidence.

Generally, the data presented provide the basis for further research of the owl populations in central Bosnia. It is necessary to perform additional research in terms of collecting data for the abundance of certain species. Particular attention should be given to species for which there is currently a very little information (eg, *Strix uralensis*, *Aegolius funereus*, *Glaucidium passerinum*), and which are considered to be one of the endangered species in Bosnia and Herzegovina.